בס"ד

ישיבת מרכז הרב

שיחת מו"ר ראש הישיבה

הרה"ג **הרב יעקב שפירא** שליט"א

פרשת שלח-לך

שנה שתים-עשרה תשפ"א

תרפ"ד-תשפ"א

97

ישיבת **מרכז הרב**

ולא תתורו אחרי לבבכם

"וידבר ה' אל משה לאמר: שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו - כל נשיא בהם" (במדבר יג, ב). זה כתוב בתחילת הפרשה. אחרי זה יש ציווי על פרטים. "וראיתם את הארץ מה היא ואת העם הישב עליה, החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב. ומה הארץ אשר הוא ישב בה, הטובה הוא אם רעה, ומה הערים אשר הוא יושב בהנה, הבמחנים אם במבצרים. ומה הארץ, השמנה היא אם רזה, היש בה עץ אם אין, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, והימים ימי בכורי ענבים" (שם שם, ח-י). ישנה שאלה ידועה של הרמב"ן, למה המרגלים נראים לנו כחטא גדול, וכי יהושע לא שלח מרגלים? זה טיבו של עולם, לפני שאדם כובש מקום מסוים הוא הולך לראות מה קורה שם. היה ציווי של הקב"ה לכבוש את הארץ, למה לא לשלוח מרגלים?

עין רואה מה שהלב חומד

כתוב בסוף הפרשה בפרשת ציצית "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" (במדבר טו, לט), אומר שם רש"י, ולא תתורו, כמו המרגלים. התורה אומרת לנו, לא תתורו, כמו המרגלים שתרו. התורה מלמדת אותנו איך צריכה להיות זווית הראיה של האדם. ולא תתורו, אל תעשו את "וישובו מתור הארץ" (במדבר יג, כה) ששם הייתה ראיה עקומה. "ולא תתורו אחרי לבבכם" אומר רש"י, הלב והעיניים הם מרגלים לגוף, ומסרסרים לו את העבירות. העין רואה, והלב חומד, וכלי מעשה גומרים. רש"י אומר לנו, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, העין רואה והלב חומד. אך לכאורה בפסוק כתוב בדיוק הפוך, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", הלב ראשון, מדוע רש"י אומר שהעין ראשונה, שקודם העין רואה ואז הלב חומד? משמע מכאן, שנכון שהעין רואה והלב חומד. אבל העין רואה את מה שהלב חומד. "ולא תתורו אחרי לבבכם" - הלב גורם לעין לראות. נדמה לך שהעין רואה כי היא נתקלה בזה במקרה. זה לא נכון, מה שהלב לא חומד העין לא כ"כ רוצה לראות. לכן הרבה פעמים כתוב "מכל משמר נצור לבך" (משלי ד, כג), כי הלב, המקום של התאווה, משפיע על העיניים. זה לא סותר, העין רואה והלב חומד, אבל העין משועבדת ללב, והוא בוחר לעין מה לראות. לכן כתוב בחז"ל הרבה פעמים שצדיקים לבם ברשותם (אסתר רבה י), שלא יהא לבם חלוק על המקום. אם האדם שומר על השורש, הרבה יותר קל לשמור על הצמח. כך ככל שהאדם שומר יותר על הלב כך יותר שייך לשמור על הכל. חז"ל אומרים בספרי על הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם" שזו מינות, קלקול בדעות. לכאורה היינו אומרים שקלקול בדעות קשור לראש, למוח. חז"ל אומרים שלא, זה תלוי בלב. כי זה לא תלוי בחשיבה של האדם. הלב הוא זה שמוריד את האדם לחשיבה לא נכונה. לכן אומר רש"י, ולא תתורו אחרי לבבכם שכתוב בציצית, זה מלשון "וישובו מתור הארץ". בשניהם זה היה ריגול, בשניהם הייתה סיבה מוקדמת שגרמה למעשים.

ענווים יירשו ארץ

ידוע ההסבר של בעל התניא בספר ליקוטי תורה בפרשת שלח, הנשיאים פחדו שברגע שעמ"י יכנס לא"י, הם יאבדו את המלוכה. עד עכשיו הם היו הנשיאים, המנהיגים, כל דבר שאלו אותם, אך בא"י תתחלף ההנהגה. אולי הם יאבדו שם את השלטון, את הכוח שהיה להם בתקופת המדבר. אומר בעל התניא, שהנגיעות האלה שהיו להם הן אלו שגרמו להם להביא מידע מעוות על א"י, מידע מלא נגיעות. ולמה דווקא בא"י? "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מרשית שנה עד

ניתן להירשם לקבלת הגליון בדוא"ל בכתובת Mercazharav@gmail.com,
ובקבוצת הווטסאפ דרך הקישור - לפלאפונים מסוננים

אחרית שנה" (דברים יא, יב). א"י היא כל הזמן בגילוי שכינה. ידועים דברי הרמב"ן בפרשת אחרי מות, שיש השגחה פרטית במובן כללי על העולם, ויש השגחה פרטית עוד יותר על א"י. בשום מקום בתורה לא כתוב ראש השנה, כתוב יום הזיכרון וכו'. רק במקום אחד מוזכר הביטוי ראש השנה. בפסוק "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מרשית שנה" (זאת אומרת שיש בר"ה חשיבות מיוחדת לא"י, אבל לא לאומן! בא"י יש ראש השנה אחר. שם מוזכר הביטוי ראש השנה).

יש פסוק בתהילים "וענוים ירשו ארץ" (תהילים לז, יא), כדי לזכות בא"י צריך את מידת הענווה. משה רבינו ידע שיהושע יכנס לא"י, והוא התפלל עליו "י-ה יושיעך מעצת מרגלים". כולם מצטטים את יונתן בן עוזיאל שמשה רבינו התפלל עליו כשהוא ראה שהוא עניו. כולם מפרשים ובצדק שמשה רבינו ראה שיהושע כ"כ עניו, הוא פחד שהוא לא יוכל להתנגד למרגלים, לכן הוא התפלל עליו. אבל יש פה עוד עומק, משה ראה שיהושע מתאים להיכנס לארץ, הוא עניו, ולכן הוא התפלל עליו שאצלו לא יהיה כישלון והוא יכנס לארץ. אבל מי שהוא בעל גאווה, הוא לא שייך לא"י. כתוב בחז"ל שהקב"ה אומר על בעל גאווה "אין אני והוא יכולין לדור בעולם" (סוטה ה.). מי שיש לו נגיעות אישיות, מי שיש לו גאווה, לא יכול לזכות בא"י. לכן המרגלים שהיו להם נגיעות "אני אפסיד, לא כדאי לי" וכד', לא זכו לרשת את א"י.

זכות אבות וארץ ישראל

"וכל מנאצי לא יראוה" (במדבר יד, כג). מדובר על א"י, אז מי שמנאץ את א"י הוא מנאץ את הקב"ה, שם השראת השכינה. הרמב"ן שואל למה משה רבינו לא הזכיר זכות אבות אחרי חטא המרגלים, אבל בחטא העגל שהיה ע"ז, שם משה הזכיר זכות אבות? והוא עונה שהארץ הובטחה לאבות, ומי שכופר ומנאץ את א"י, א"א להזכיר לטובתו זכות אבות. לכן בימים נוראים מזכירים בתפילה את הפסוק "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור" (ויקרא כו, מב). למה מזכירים דווקא את הפסוק הזה? כי במקום שיש אהבה וזכירה של א"י, שם אפשר להזכיר זכות אבות. זכות אבות אפשר להזכיר רק יחד עם א"י. אבל למרגלים שכופרים בא"י, לא עומדת להם זכות אבות. זה היה ההבדל בין מרגלי יהושע למרגלים כאן. כולם היו צדיקים, גם על המרגלים כאן כתוב "כולם אנשים" (במדבר יג, ג), אנשים זה לשון חשיבות. רק אח"כ הם התהפכו וחשבו רעה על הארץ. איך הם התהפכו? כל משלח פועל על דעת המשלח. הקב"ה אמר למשה "שלח לך אנשים", אם הם היו נשארים מחוברים לדעת משה רבינו לא הייתה תקלה, אך אח"כ הם התנתקו מדעת משה רבינו והתחילו לחשוב חשבונות אישיים.

אווירא דארץ ישראל מחכים

אומרת התורה "ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ" (במדבר יד, לח). אומרת הגמרא (בב"ב קיח:), שאין הכוונה רק שהם חיו ולא מתו, אלא הם קבלו חלק בא"י. "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" (תהילים קטז, ט), אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני תהילים תתעד) באחד הפירושים שהכוונה לא"י. "אווירא דא"י מחכים" (ב"ב קנח:), למה? אומר הנצי"ב, בזכות הקדושה של הארץ. זה לא סתם איזה פתגם יפה, אווירא דא"י מחכים. הרמב"ם כותב במשנה תורה בהלכות סנהדרין (פ"ד הי"א) שאם יתקבצו כל חכמי א"י וירצו לחדש את הסמיכה, הם יכולים לעשות את זה. אמנם יש הרבה ראשונים שחולקים עליו; אך למה הרמב"ם כותב דווקא חכמי א"י? כי רק בא"י שיש בה אווירא דא"י מחכים יכולים להגיע לחידוש הסמיכה. הרמב"ן במלחמות כותב באחד המקומות שאע"פ שבדר"כ פוסקים כמו הבבלי, לפעמים פוסקים כמו הירושלמי כי אווירא דא"י מחכים. זה מה שהיה חסר למרגלים. וזה היה חסר בגלל נגיעות. הם לא הרגישו, בתחילה כולם היו צדיקים. רש"י אמר לנו שהם היו אנשים מלשון חשיבות. לשון חשיבות זו לא איזו משרה ממשלתית, אנשים חשובים הכוונה לצדיקים. כתוב על דוד המלך שהוא קיבץ אליו "כל איש מר נפש" (ש"א כב, ב). מה הפירוש? הוא לא אמר להם סתם, אין לכם איפה לישון אז תבואו אלי הביתה, שזה גם דבר גדול מאוד, אלא הוא התייחס אליהם בחשיבות, הוא נתן להם תחושה שיש להם ערך, הוא קרא לכל אחד מהם איש. המרגלים היו צדיקים, היו אנשים, וזה התהפך כי היו להם נגיעות. לכן הפרשה מסיימת "ולא תתורו", אל תעשה את הטעות של המרגלים, וע"י הציצית אתה יכול לתקן את הטעות של המרגלים. ע"י הציצית הלב אפילו לא ישפיע על העין. העין לא רואה מה שהלב לא רוצה לראות. רש"י אומר שלוקחים תכלת כי תכלת דומה ים, וים דומה לרקיע וכו' עד כסא הכבוד. אז הכוונה שתלבש תכלת ואז תיזכר בים ואז תיזכר ברקיע וכו', הכוונה רק שתהיה פה פעולה שתגרור פעולה? לא, הכוונה שבאופן ספונטני כשתראה תכלת תראה את הרקיע ותזכור את כסא הכבוד. העין שלך תראה מה שהלב שלך חומד, ואם תחשוב על הרקיע ועל כסא הכבוד זה מה שתראה אוטומטית בציצית.

הסטייפלער הלך פעם עם ר' חיים על שפת הירקון, והיה שם ירוקת בין המים לאדם. הוא אמר לו, אתה רואה, זה מה שכתוב

בפרק במה מדליקין, "ירוקה שעל פני המים" (שבת ב, א). אוטומטית זה הזכיר לו משנה בשבת. אני לא משווה, אבל הייתי פעם באיזה אזור בארה"ב, ואחד היהודים שם אמר לי, אני רוצה להראות לך משהו. היה שם חוף ים עם סלעים, והייתה שם חיה שלא נמצאת בארץ, כלב ים. זו חיה שחיה גם בים וגם ביבשה. יש לה גם שתי רגלים וגם מעין סנפירים שאפשר לשחות איתם. אני שמחתי מאוד, יש משנה במסכת כלים "כל במים טהור חוץ מכלב המים" (כלים יז, יג). כל בעלי החיים שחיים במים, טהורים, חוץ מכלב הים שנחשב כחית יבשה והוא טמא. למה? כי בזמן שיש סערה במים אז הוא בורח ליבשה. אז מה? אומר ר' צדוק, מתי האדם נבחן? כשהוא נמצא בסערה, לא כשהחיים זורמים בצורה רגועה. למקום שאליו הוא בורח בשעת מצוקה, לשם הוא שייך. ואם הוא בורח לתהילים או ללמוד, לשם הוא שייך. והמשנה הזאת היא המקור של ר' צדוק. מכיוון שכלב הים בורח ליבשה כשיש סערה, אז הוא לא חית ים. וכך גם האדם מוגדר לפי המקום שאליו הוא בורח בשעת סערה. כשאתה רואה דברים, תבחן איפה המחשבה שלך נמצאת. ואם היא נמצאת בתורה, אוטומטית בטיול על שפת הירקון תזכר ב"ירוקה שעל פני המים". לא כמו המרגלים שלא הרגישו שיש להם נגיעות וחוט המחשבה שלהם עקום.

הרוח של ארץ ישראל

זה הדבר המיוחד שהיה ביהושע וכלב. כתוב "נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה" (ישעיהו מב, ה), ואומרת הגמרא בכתובות (קיא.) שזה נאמר על מי שיושב בא"י. למה הכוונה, איזה רוח יש למי שיושב בא"י ואין בחו"ל? רוח זה ביטוי לליבה פנימית, כוח פנימי שיש אצל האדם בתוכו. אצל שמשון כתוב "ותחל רוח ה' לפעמו" (שופטים יג, כה). בתפילה אנחנו אומרים "ותשאני רוח" (יחזקאל ג, יב), זו דרגת א"י. היא מקנה לאדם תעצומות נפש פנימיות שאין לו במקום אחר. המרגלים אמרו שא"י היא "ארץ אוכלת יושביה" (במדבר יג, לב), ומפרשים בספרי החסידות שבא"י אתה לא להישאר סטטי, להישאר קבוע בדרגה שלך, צריך כל הזמן להתעלות. יש בא"י רוח להולכים בה, יש לך את כל הנתונים כדי להתעלות עוד ועוד. מה שהתורה אומרת לנו כאן, יהושע היה "איש אשר רוח בו" (שם כז, יח), לכן משה רבינו מינה אותו שיהיה במקומו. רחב אמרה למרגלים "ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם" (יהושע ב, יא). על כלב נאמר "רוח אחרת הייתה עמו" (במדבר יד, כד), מה הפירוש? הוא כ"כ חיבב את הארץ והרגיש שזה מקומו הטבעי, יש לו את הרוח המיוחדת הזאת, רוח להולכים בה. לכן כלב אמר, "אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו" (שם שם, ח).

החפץ והרצון

כותב בעל ספר ראשית חכמה (שער האהבה פרק ג'), שיש רצונות של האדם, אבל יש דבר שיותר עמוק מרצון. ביטוי של חפץ זה ביטוי יותר חזק מאשר רצון. "וגילוי הרצון שכל מגמתו אליו שאפילו שעה אחת לא יזוז ממנו". כמו שכתוב אצל שכם בן חמור שחפץ בבת יעקב (בראשית לד, יט). בדברי הימים (דה"א כח, ט) כתוב "ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה". כמו שדוד המלך אמר "כי אם בתורת ה' חפצו" (תהילים א, ב). על זה אמר כלב, "אם חפץ בנו ה'", 'אם' זה לא רק לשון שאלה, כאן זו הייתה קביעה.

המעפילים ובנות צלפחד

המרגלים טעו, והמעפילים רצו לתקן את חטא המרגלים. אני חושב שזו התשובה הכי מהירה שכתובה בתנ"ך, "ויעפילו לעלות" (במדבר יד, מד). לא חיכו אפילו עשרים וארבע שעות. אמר להם משה רבינו "והיא לא תצלח" (שם שם, מא), אחרתם את המועד. אומרת הגמרא (שבת צז.) כשבאו בנות צלפחד ואמרו "תנה לנו אחוזה" (שם כז, ד), הן הקדימו לומר "אבינו מת במדבר" (שם שם, ג). והגמרא דנה בשאלה במה הוא מת. הגמרא מביאה את דעת ר"ע שזה היה המקושש, ור' יהודה בן בתירא אומר שהוא היה מעפיל. הגמרא אומרת "אמר לו ר' יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין! אם כדבריך - התורה כיסתו ואתה מגלה אותו, ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק". וקשה, למה השאלה הזאת לא קשה על רבי יהודה בן בתירא בעצמו? אלא, בנות צלפחד אמרו, אבינו מת במדבר, הוא היה מהמעפילים. אנחנו לא רוצות שטח בא"י כדי לעשות עם זה ביזנס. אנחנו רוצות להמשיך את מה שאבינו עשה. המעפילים רצו לתקן את חטא המרגלים, הם היו אלה שהבינו את ערכה של א"י. אבינו, שהיה מעפיל, מת במדבר, אנחנו רוצות את א"י לא בגלל נגיעות אישיות אלא אצלנו אהבת א"י זה דבר שעובר בתורשה.

נחלה – חיבור עצמי

הגמרא אומרת (נדרים נה.) שאחד מהאמוראים אמר לחבירו שיפרש את הפסוק "וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימון" (במדבר כא, יח), והוא פירש שאם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו - תורה ניתנה לו במתנה; וכיון שניתנה לו במתנה - נחלו אל, שנאמר 'וממתנה נחליאל'; וכיון שנחלו אל - עולה לגדולה, שנאמר 'ומנחליאל במות' וכו'. מה הבדל בין מתנה לנחלה? מתנה זה דבר חיצוני שהאדם מקבל, נחלה זה דבר שעובר בתורשה. אחאב ואיזבל חמדו את כרם נבות ובקשו ממנו שימכור להם אותו, והוא לא הסכים. אם הוא היה שואל כל בד"ץ שרק קיים, הוא היה אומר לו למכור. הם היו אומרים לו, עם מי אתה הולך להתעסק כאן, עם אחאב ואיזבל. והוא לא הסכים. למה? הוא אמר להם "חלילה לי מתת נחלת אבותי" (מ"א כא, ג), זו הנחלה שלי. אם נשארה לאדם תמונה אחת של המשפחה לאחר

השואה, הוא לא ימכור אותה בשום מחיר, היא חלק ממנו. גם נבות אמר, זו נחלת אבותי, זה חלק ממני, אני לא מוכר את זה. אם ייקחו את זה ממני בכוח, שייקחו, אבל אני לא מוכר. כך גם תורה, אם אדם משים עצמו כמדבר - בסוף התורה תהיה אצלו בתורת נחלה, היא תהיה חלק ממנו. זה מה שבנות צלפחד אמרו, תנה לנו אחוזת נחלה כי אבינו מת במדבר כמעפיל, זה חלק ממנו. הם הרגישו כמו שכותב ריה"ל "חיי נשמות - אויר ארצך". א"י היא אצלנו בגנים, לכן אנחנו רוצות נחלה, אצלנו חיבת הארץ היא חלק ממנו.

סמיכות פרשת חלה לחטא המרגלים

כותב הספורנו (במדבר טו, ג), "הנה עד העגל היה הקרבן ריח ניחוח בזולת מנחה ונסכים כענין בהבל ובנח ובאברהם וכענין וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים לא זולת זה, ובחטאם בעגל הצריך מנחה ונסכים לעולת התמיד שהיא קרבן צבור, ומאז שחטאו במרגלים הצריך מנחה ונסכים להכשיר גם קרבן יחיד". דהיינו, ככל שיש יותר הליכה אחורה מבחינה רוחנית צריך יותר ריצוי. בפרשת קורח כתוב שמה רבינו אמר "אל תפן אל מנחתם" (במדבר טז, טו), הכוונה אל התוספת של הריצוי. גוי יכול להביא קורבן אבל נסכים. כי הוא לא יכול להגיע לאותו ריצוי שיש ליהודי עם הקב"ה. "אמר רבי חלבו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה" (ברכות ו:). אומר התוס' בפסחים, כי זו הייתה שעת רצון. למה? כשמדברים עם עובדי ע"ז, לא עצם הקורבן מביא את הריצוי, אלא המנחה, התוספת. לכן משה רבינו ביקש בקורח אל תפן אל מנחתם. לכן תפילת מנחה נקראת מנחה, על שם התוספת. לכן עושים את שמחת בית השואבה על נסכי המים. נסכים הם תמיד תוספת, הם לא עיקר הקורבן. זה מה שאומרת התורה. גם כשהולכים ברוורס בחטא העגל, וכשהולכים ברוורס בחטא המרגלים, הקב"ה נותן אפשרות לחזור בתשובה והתקרב אליו. לכן פרשת הפרשת חלה מגיעה אחרי חטא המרגלים. גם כשהמצב לא אידיאלי אפשר להתרומם מבחינה רוחנית - "והרמותם תרומה" (במדבר יח, כו).

החול בארץ הקודש

חובת הלבבות כותב שביחס בין הדברים הגשמיים לרוחניים, כשזה קם זה נופל. זה לא הולך ביחד. הרב זצ"ל כותב בחבש פאר שבא"י יש יכולת לאדם לרומם גם את מה שנראה לו רק גשמי לעבודת ה'. זה הכוח של א"י. כתוב בספר זכריה (יד, כ) "ביום ההוא יהיה על מצילות הסוס קדש לה'", מהדבר הגשמי יעשו קודש לה'. מה פחדו המרגלים. במדבר יש לנו חיים רוחניים, יש לנו כל הזמן ניסים, יש מן וענני כבוד ואין מגע עם דברים גשמיים. בא"י יהיו דברים גשמיים, איך נסתדר שם?

ארץ זבת חלב ודבש

משה רבינו במצרים אמר לעמ"י שהם יצאו לארץ זבת חלב ודבש. הקב"ה לא הבטיח לאבות ארץ זבת חלב ודבש, הביטוי הזה מופיע אצל משה רבינו פעם ראשונה. מה ההבטחה הגדולה של ארץ זבת חלב ודבש ביציאת מצרים? העיקר שנצא מהשעבוד במצרים. גם בברכת המזון אנחנו מזכירים שיצאנו ממצרים לארץ זבת חלב ודבש. כנראה שהיציאה ממצרים חייבת להיות לארץ זבת חלב ודבש, למה? אומר הרב זצ"ל בעין איה על מסכת ביכורים, משה רבינו אמר להם, אתם לא יוצאים רק משעבוד הגוף, אתם הולכים להגיע למקום שבו גם דברים גשמיים לא יורידו אתכם ברוחניות. האדם יורד מהרוחניות במגע עם גשמיות רק אם הוא לא יודע איך להשתמש בה לקודש. משה רבינו אמר להם, אתם תצאו ממצרים עם רוחניות כ"כ גדולה, שארץ זבת חלב ודבש לא תהוה סתירה לרוחניות שביציאת מצרים. אולי לכן כתוב בפסוק שאחרי שהם שמעו את זה התגובה הייתה "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" (שמות ו, ט). לומר דבר כזה לאדם שנמצא במצרים בשורה כזאת, התגובה היא חוסר אמון. אבל זו הייתה הבשורה של משה רבינו. כלב ויהושע אמרו למרגלים, שהקב"ה יביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש. לכאורה הסדר היה צריך להיות הפוך, המילים ונתנה לנו צריכות להיות בסוף. אלא שידועים דברי הרמב"ן על הפסוק "ושממו עליה אויבכם" (ויקרא כו, לב), שזו לא קללה, אלא ברכה לעמ"י, שאם הם לא יהיו בה הגויים לא ימצאו בה מנוח. זה מה שיהושע וכלב אמרו, אם אנחנו נבין שא"י היא ארץ זבת חלב ודבש, אז הקב"ה ייתן לנו אותה. אבל אם אנחנו ניתן חלקים מא"י לבני הדודים שלנו בכל מיני מקומות (ואני לא מתכוון לפוליטיקה), זו סתירה לדברי התורה. בעז"ה שהקב"ה יתקן את מי שצריך עצה טובה מלפניו, שלא נחזור ח"ו על חטא המרגלים. וכך באמת נמשיך לזכות לזכות אבות "וזכרתי את בריתי...והארץ אזכור", יחד עם הארץ ברית אבות עומדת לנו ולכל ישראל.

שבת שלום!